



16.10.2023

לכבוד:
מר נתן אלנתן
יו"ר המועצה הארצית
משרד הפנים

חברות וחברי המועצה הארצית לתכנון ובנייה

נדון: תמ"א / 40 / 1 / 1 - תכנית מתאר ארצית למיגון בניית מרחב מוגן דירתי, דיון במתן הוראה לעריכת התמ"א והעברת התכנית להערות הוועדות המחוזיות והשגות הציבור והחלטה על הכנת תקנות פטור מהיתר לממ"דים בצמודי קרקע - התייחסות לצרכי החברה הערבית בדואית בנגב:

אנו פונים אליך במכתב זה בשם המועצה לכפרים הבלתי מוכרים בנגב ועמותת סיכוי-אופוק בדרישה לשינוי בהוראה לעריכת התמ"א שבכותרת ותקנות הפטור מהיתר לממ"דים לצרכי היישובים הערבים בנגב, לרבות הכפרים הבלתי מוכרים, הכל כפי שיפורט להלן:

1. פנייתנו זו הינה בנושא תמ"א / 40 / 1 / 1, ועוסקת בצורך הדחוף בקידום פתרונות מיגון עבור החברה הערבית-בדואית בנגב, תושבי היישובים המוכרים ותושבי הכפרים הבלתי מוכרים בנגב. **צו השעה והעיקרון המנחה לעריכת התכנית בעת הזו, כפי שמופיע בדברי ההסבר לקראת הדיון במועצה הארצית הינו: "הדחיפות הרבה בצורך להקל על התושבים בכל רחבי הארץ בהקמת ממ"דים". אנו רואים במטרה זו חשיבות עליונה שיש בה כדי לתרום להצלת חיי אדם ופונים בבקשה לפעול לקידום ההתאמות הנדרשות עבור החברה הערבית בדואית בנגב.**

2. בנגב חיים כ- 300,000 אזרחים בדואים, מתוכם לפי הערכות למעלה מ-100,000 מתגוררים ב- 35 כפרים לא מוכרים במבנים ארעיים, פחונים וצריפים. 200,000 נוספים מתגוררים ביישובי הקבע, (חלקם בהתיישבות בלתי מוסדרת בתוך הקווים הכחולים של היישובים - מה שמכונה "פזורה פנימית" ע"י מוסדות המדינה). בכל צורות ההתיישבות, חסרות תשתיות מיגון אזרחי - מערכות התרעה, מקלטים ציבוריים, ממ"דים ומיגוניות. מספר התושבים ללא כל פתרון מיגון, מוערך בכ-150,000 אלף איש לכל הפחות.



3. מאז פרצה המלחמה ביום 7.10.2023 נפלו טילים רבים על היישובים המוכרים והכפרים הבלתי מוכרים בנגב, 18 תושבים בדואים מצאו את מותם, 7 מהם מפגיעות טילים או רסיסים, מרביתם ילדים, רבים נוספים נפצעו.

4. ריכוזי האוכלוסיה הערבית בדואית בדרום מצויים בסמוך למתקנים אזרחיים וצבאיים רגישים ובהם מפעלי רמת חובב ומישור רותם, קמ"ג וכן שדות תעופה צבאיים ובסיסי צבא נוספים, המהווים מטרות תקיפה אסטרטגיות.

5. מאז פרוץ המלחמה קמו מספר יוזמות אזרחיות פרטיות המבקשות לשפר ולו במעט את מעני המיגון לחברה הבדואית: בעיקר ע"י רכישת מיגוניות צינור והצבתן בכפרים הבלתי מוכרים. נדגיש כי מדובר במענה בסיסי ביותר והתאמתו למיגון אוכלוסיה אזרחית לרבות, נשים ילדים קשישים ונכים - מוגבלת ביותר.

6. חלק משמעותי ממבני המגורים ביישובים המוכרים בייחוד ב-2 המועצות האזוריות - אל קסום ונווה מדבר, אך גם בעיירות, נבנו ללא היתרי בניה, בין השאר בשל התמשכות הליכי ההסדרה והתכנון ובשל החסמים המרובים הקיימים להוצאת היתר בניה במרחב זה, ובהם הקושי הקיים בחיבור לתשתיות כדין, בשל היעדר פיתוח תשתיות יישוביות ואזוריות מוסדרות. כך למשל, ע"פ הדוח השנתי של ועדה מרחבית אבו בסמה לשנת 2022, ניתנו, בשנה זו, 47 היתרי בניה בלבד (ל-36 יח"ד) זאת כאשר באותה שנה אושרו למתן תוקף כ-28,000 יח"ד בכלל יישובי החברה הבדואית לרבות המוא"ז (ע"פ דיווח שנמסר ע"י רשות ההסדרה להתיישבות הבדואים לוועדת הנגב והגליל בתאריך 21.2.2023). היקף היתרי הבניה הניתנים בכלל יישובי החברה הערבית בדואית בנגב בשנה, מגיע בממוצע לכ-600 היתרי בניה בלבד¹.

7. על אף היעדר רישוי, מרבית הבנייה הקיימת למגורים ביישובי הקבע ביישובים העירוניים ובשתי המועצות האזוריות, נכללת בתוך קו כחול סטטוטורי ובתכניות מתאר מקומיות ומפורטות אשר הוכנו עבור יישובים אלה.

8. תכנית המתאר הארצית שבנדון מבקשת, בעקבות המצב הביטחוני והדחיפות הרבה להקל על התושבים בכל רחבי הארץ בהקמת ממ"דים, ולקדם הגנה על אוכלוסיית העורף. אולם נוסח התקנון המוצע (המתבסס על התכנית הראשית תמ"א/40 /א/ 1 שאושרה בשנת 2019) **מאפשר**

¹תכנון והסדרה ביישובים ערבים - תמונת מצב (מחקר עמותת סיכוי-אופוק והמרכז הערבי לתכנון אלטרנטיבי, 2022)
https://www.sikkuy-aufoq.org.il/wp-content/uploads/2022/07/hasdara_heb-1.pdf

הקלות רק במגרשים למגורים/מבני ציבור שניתן בהם היתר בניה כדין (סעיפים 4.1 ו-4.2 שם). בהתאם, אינו מאפשר מתן מענה מספק לפתרונות מיגון לחברה הערבית בדואית בנגב ואינו מייצר את הגמישות הנדרשת במצב התכנוני הקיים.

9. אנו דורשים במסגרת עריכת התמ"א והתאמתה לצרכיהם של כלל אזרחי מדינת ישראל ובהם צרכי החברה הערבית בנגב בעת חירום זו, **לתקן את הוראות התכנית ולאפשר הקמת ממ"דים ביישובים הבדואים במרחבי תכנון: רהט, אבו בסמה ונגב מזרחי בתנאים הבאים:**

א) מגורים - יש לתקן סעיף 4.1 (בתכנית הראשית) "בכל מקום בו חלה תכנית מפורטת תקפה וקיימת חלוקה למגרשי מגורים" - לא להתנות בקיום היתר בניה למבנה המגורים במגרש.

ב) מבני ציבור - יש לתקן ולהוסיף לסעיף 4.2 (בתכנית הראשית) "ובמבנה שהוקם מתוקף תמ"מ 4/14/40 על שינויה" (תכנית מתאר מחוזית המאפשרת הקמת מוסדות ציבור ובהם מבני חינוך, במבנים יבילים במרחב הכפרים הבלתי מוכרים בנצ.שנקבעו בתכנית) - ולא להתנות בקיום היתר בניה למבנה הציבור.

10. בהקשר זה חשוב לציין כי **אין הצדקה קונסטרוקטיבית להתניית אפשרות להיתר בניה לממ"ד במגרש בקיום היתר בניה למבנה המגורים, כל עוד יבוצע ביסוס עצמאי לממ"ד בהתאם למפרט מאושר. ככל שידרש ניתן לצרף לפנייתנו זו חוו"ד מהנדס ביסוס בנושא ומפרט ביסוס נדרש מוצע.**

11. בנוסף לאמור בסעיפים 9-10 להלן, ולאור המצב התכנוני המורכב ביישובים הערבים בישראל בכלל ובנגב בפרט והעובדה כי כתוצאה ממדיניות קרקע ותכנון מפלה של עשרות שנים ישנם אלפי בתים ללא היתר ושלא ניתן להוציא עבורם היתרים, יש לפעול לאלתר למתן פתרונות מיגון באותם יישובים ע"י גיבוש מענים סטטוטוריים משלימים שיאפשרו הקמה של ממדים ומקלטים.

12. כמו כן, ולאור היוזמות הפרטיות הרבות בימים אלה לרכישה והצבה של מיגוניות ע"י ארגוני חברה אזרחית ואזרחים פרטיים, **יש לתקן בסעיף 145 (4)(ח) בחוק התו"ב הקובע את הגדרת ה"מיגונית" כ"מבנה יביל שהוצב ע"י המדינה, רשות מקומית" ולבטל התניית הצבתו ע"י**



שני גורמים אלה, זאת על מנת שניתן יהיה מתוקף התכנית שבנדון להוציא היתרי בנייה בהקלות המפורטות בסעיף זה למיגונויות שיוצבו בידי פרטיים.

13. תקנות פטור מהיתר עבור ממ"דים בצמודי קרקע - ככל שיוחלט על עדכון תקנות הפטור אנו מבקשים כי קיום היתר בניה למבנה הראשי במגרש, לא יהווה תנאי להחלת תקנות הפטור. כמו כן, יש לאפשר כי תקנות הפטור יחולו גם במגרשים בהם יש בנייה יבילה למגורים וזאת ככל שקיימת תכנית מפורטת תקפה.

14. כמו כן, אנו מבקשים כי בקשות להיתרי בניה מתוקף תמ"א ז/אישורים במסלול החרגה במסגרת תקנות הפטור, יהיו במתכונת מסלול רישוי מקוצר או בדומה לה (לפי סעיף 145ב לחוק התכנון והבנייה): לא ידרשו התניות לחיבור הממ"ד לתשתיות שונות או להשלמת ביצוע תשתיות ראשיות (מתוקף תכניות מפורטות תקפות/תמ"א) בהמשך לאמור בסעיף 7 להלן, ומבקש ההיתר/אישור ידרש לאישור פיקוד העורף ואישור קונסטרוקטור בלבד לעמידה בתנאים.

נודה להטמעת התייחסותנו במסמכי התכנית ובתקנות הפטור.

בברכה,

יוליה קוסמן-גלעד

מתכננת, רכזת קידום שוויון בנגב עמותת סיכוי-אופוק

העתקים:

מר רפי אלמליח - מנכ"ל מינהל התכנון.
מר תומר גוטהלף - מתכנן מחוז, לשכת תכנון מחוז דרום.
מר יובל קרפלס - סמנכ"ל תכנון, רשות להסדרת התיישבות הבדואים.
מר ליאור כלפא - רא"ג לפיתוח כלכלי חברתי, משרד לשוויון חברתי.